

watten gelegd worden. Hij moet de 'struggle for life' kennen. Anders houdt hij op artiest te zijn. De goede creatieve ideeën ontstaan door weinig geld. Ik wil een decor dat vijfhonderdduizend frank kost, en ik heb maar vijftigduizend frank, dan moet ik zeer creatief zijn om dat even mooi te maken. De nieuwe straatvoorstelling *Bric à Barak* is volledig met recyclagemateriaal gemaakt.'

'Commediantentheater'

Als je de kleine circustent binnenkomt, ruik je brandende kaarsen en wierook. Het wordt er op een zomeravond niet frisser door. Zwerterig en rokerig is de lucht, zelfs melancholisch geladen. Het publiek van alle leeftijden neemt plaats op de banken. In de piste hangt de was op. Een vrouw haalt langzaam de lange ouderwetse onderbroeken van de draad, de andere personages komen op. De harlekino, de pantalone, de zanni's zonder masker, en allemaal proberen ze indruk te maken op Colombina. Het geheel heeft iets van ouderwetse romantiek. Een hunkeren naar vroegere, minder jachtige tijden, een koesteren van een periode waarin het circus leefbaar was, en er nog geen film en tv en ander commercieel volksvermaak waren, een 'romantiseren' van een theater met een duidelijke liefdeslijn als rode draad, een theater met een lach én een traan. Maar net mooi gedoseerd, zodat het niet vals sentimenteel wordt.

Een circus is volgens Van Dale een publieke vermakelijkheid in een grote tent, waar voorstellingen van acrobatiek en dierendressuur gegeven worden. Paardenspel, voegt het woordenboek er nog aan toe. Circus Ronaldo speelt in een kleine tent, met acrobatiek, maar zonder dieren en paarden. Zonder losse nummertjes, maar met een verhaallijn en heldere personages en theater. Ronaldo noemt zich ook 'Commediantentheater', met twee m's, komedianten zijn het (een oud woord voor toneelspelers), die zich verbonden voelen met de commedia dell'arte. Het zijn de rondtrekkende kermisartiesten, de saltimbanco's, de commedia dell'arte- spelers die Astley in 1772 voor zijn eerste 'amfitheater' vroeg om de tijd tussen de paardendressuren op te vullen. Zijn voorbeeld groeide in 150 jaar uit tot de circussen met paarden, roofdieren en clowns. In Circus Ronaldo zijn de intermezzo-figuren de protagonisten geworden. (Zie over het ontstaan van het circustheater *In de piste van verbeelding, Etcetera* 59, maart 1997). Daarmee zit Ronaldo duidelijk op dezelfde lijn als Cirque Ici, Cirque Baroque en zelfs Cirque du Soleil. Dat laatste is het Barnumcircus van het circustheater. Veel voorspelbare show en glad gepolijst entertainment. Circus Ronaldo speelt in

een kleine tent, met vuur en warmte, verrassend en herkenbaar, het wil meer dan mooie nummertjes opvoeren. Circustheater bestaat zoals circus en theater, in allerlei maten en vormen.

In de voorstelling sjokt Johnny met een zadel op zijn rug langs de arena, een gebroken cowboy op zoek naar zijn verloren paard. Alleen schieten kan hij nog, en dat doet hij dan, het zijn harde knallen voor de kinderoortjes.

Johnny Ronaldo: 'Nu ik wat ouder ben, speel ik een vreemde eend in de bijt, een sukkelaar van een cowboy. Vroeger speelde ik de klassieke cowboy, nu ben ik eerder antiheld dan held, en eerlijk gezegd, die rol ligt me goed.'

Een cowboy zonder paard! Voor circusfanaten, zoals André De Poorter van het Belgisch Circusarchief in Zulte, is er pas sprake van een circus als er paarden optreden, zoals ook in het eerste circus van Astley.

Johnny Ronaldo: 'Hij heeft gelijk. Een circus zonder dieren kan wel, maar niet zonder paarden. In het verleden heb ik wel een paard gebruikt, maar puur om de sfeer. Het paard staat nu op stal en in de wei bij vrienden. Wij brengen met ons circus de mengvorm van circus en theater, maar ik zou het heel erg betreuren als het klassieke circus zou verdwijnen. Het is alleen jammer dat wat men tegenwoordig het klassieke circus noemt, zodanig vercommercialiseerd is. Het zijn rondreizende supermarkten geworden.'

'Theater heeft zoveel verschijningsvormen, waarom mag een circus dat ook niet hebben? Wat wij brengen is circustheater. Maar dat is ook circus! Ik weet het, er zijn mensen die vinden dat wij meer theater dan circus zijn. Neem er alle circuselementen uit en wat blijft erover? Een flauw afkooksel van een komedie. Neem er alle theaterelementen uit, dan is het gewoon een opeenvolging van nummers. Juist die mengvorm en dat evenwicht tussen theater en circus maken ons groot.'

Als het publiek na de pauze weer de tent binnenkomt, zit in de piste de familie aan tafel. Ze eten spaghetti, allicht. Er ontstaat onenigheid, zelfs handtastelijke ruzie, het kwaad afruimen van de borden eindigt in een bordnummer. En het fotoportret boven de scène ziet dat het goed is. Het is de foto van de betovergrootvader van Johnny, die zelf al in de zestig is.

De vijfde en zesde generatie

De circustheaters van nu zijn vaak groepen van mensen die de (Franse) circusscholen hebben gevolgd. Deze stichters zijn meestal geen familie van elkaar. Of er uit deze eerste generatie van het circustheater gezinnen en families zullen voortkomen die deze podiumstart verder zullen zetten en er een familietra-

ditie van zullen maken, valt nog af te wachten.

Oude circusfamilies hebben het vaak niet overleefd. In de eerste helft van deze eeuw hebben veel Vlamingen in het circus hun kunsten getoond. Eerst in andere, dan in eigen circussen, die echter vaak door een niet-economisch beheer en door de steeds dalende publieke aandacht over de kop gingen. Vooral rond Gent hebben tal van kleine circusbedrijfjes een korte bloei gekend. Ik ken geen circusfamilie met traditie die aan circustheater doet, behalve dus Circus Ronaldo, hoewel je bij hen ook niet echt van een circustraditie kan spreken. Zeggen dat in dit geval een circus overgestapt is naar circustheater, is het mooier voorstellen dan het is. De voorvader van Circus Ronaldo heeft in een circus opgetreden, daarna is het wat meer theater geworden, en Johnny Ronaldo heeft onder de naam circus eigenlijk variëte gebracht. Hij, Johnny Ronaldo (eigenlijk Jan Van den Broeck) is de vijfde generatie, zijn kinderen die nu meespelen zijn de zesde, en de zevende krijgt er ook zin in.

Het begon allemaal met Gentenaar Adolf Peter Vandenberghe, geboren in 1827, die op zijn vijftiende van huis wegliep en meeding met een circus. Hij begon er als paardenknecht en wist zichzelf in korte tijd op te leiden tot – volgens de overlevering – een van de beste acrobaten uit zijn tijd. De familie beschikt over een reclamegravure voor het keizerlijk circus van Sint-Petersburg, waarop Adolf Peter een pas de deux doet samen met naar men vermoedt Camille Lerou, een bekend paardrijdster. Adolf Peter maakte in Elzas-Lotharingen kennis met de dochter van komedianten, die met woonwagens rondtrokken. Johnny Ronaldo: 'En daaruit is spontaan en niet bewust de mengvorm van circus en theater ontstaan.'

De derde generatie, Johnny's grootvader, bracht van het begin van deze eeuw tot de jaren dertig, onder de naam Volkstheater Vandenberghe vooral mantel- en degenstukken. Circuselementen waren nagenoeg verdwenen. Af en toe was er nog acrobatie als men bijvoorbeeld een markt op de scène zette. In 1933 stopte de grootvader met zijn eigen theater, en na de oorlog zette hij zich in voor amateurgezelschappen.

Daarna werd er van de mannelijke lijn afgeweken. Zijn zonen gingen weliswaar het theater of het circus in, als clown en acrobaat op de fiets, maar het waren de kinderen van zijn dochter die de draad weer opnamen. De dochter studeerde aan het conservatorium en leert daar haar man kennen. De muziek zat ook in de genen van haar kinderen, Jan en Herman Van den Broeck. Deze laatste ging als jonge muzikant in een circus werken en leerde daar jongleren. Vanaf de jaren vijftig brachten de